Analyysi

Mullistaako digitalisaatio vielä rahoitusalankin?

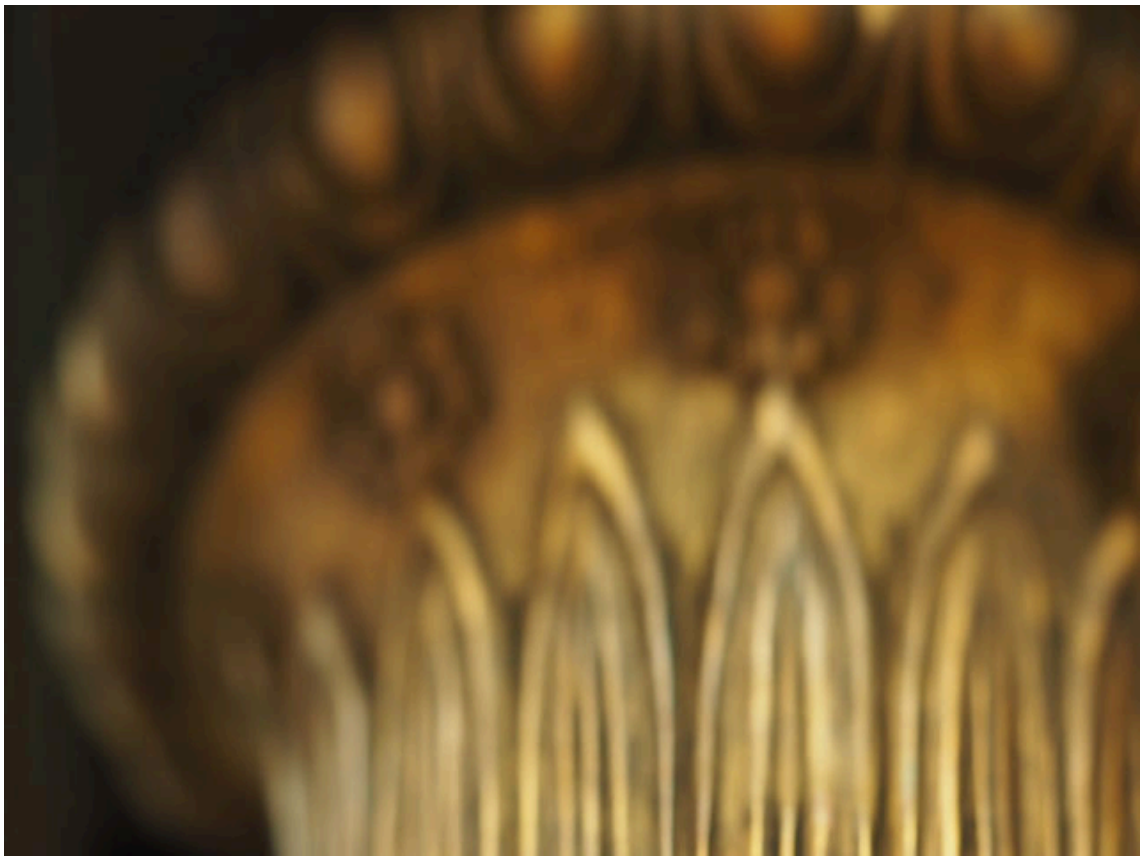
Rahoitusvakaus | 19.05.2016 | Eero Tölö

KIRJOITTAJA

Eero Tölö

Perinteiset rahoitusalan toimijat ovat saamassa digitalisaation myötä uusia kilpailijoita. Yhtäältä suuret teknologiajätit ovat alkaneet tarjota ensi sijassa maksamiseen mutta osin myös luottoihin liittyviä palveluita. Toisaalta nopeasti kasvavat finanssitekniikan start-up-yritykset pyrkivät – höyhenenkeveiden kustannusrakenteiden ja uusien ajattelutapojen siivittäminä – nokkimaan pankkien lautaselta kaikkein herkullisimpia makupaloja.

Maksaminen kurkiauran kärkilintuna

Muutokset ovat näkyneet ensimmäisinä sähköisessä maksamisessa, jossa perinteisten korttimaksujen rinnalle on syntynyt erilaisia verkko- ja mobiilimaksamissovelluksia. Vaikka osa uusista maksusovelluksista on pankkien ja korttiyhtiöiden lanseeraamia, merkittävä osa sovelluksista – esimerkkeinä Paypal, ApplePay, Google Wallet ja Ripple – on lähtöisin perinteisen maksamisekosysteemin ulkopuolelta.

Maakohtaiset erot maksutavoissa ovat suuria. Suomessa korttimaksuista tuli päivittäistavaraostosten tavallisin maksutapa jo noin 10 vuotta sitten. Suomi onkin ollut sähköisessä maksamisessa Euroopan johtavia maita. Sittemmin Suomessa ei kuitenkaan ole omaksuttu uudempia tekniikoita, kuten mobiilimaksamista, siinä määrin kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa tai vähän kauempana Kiinassa ja Keniassa.

Miten maksaminen käytännössä muuttuu? Reaaliaikaistuminen myös maksun vastaanottajan näkökulmasta on kasvava trendi. Euromaksualueen vähittäismaksuneuvosto on ottanut tavoitteeksi, että Euroopan laajuinen pikamaksujärjestelmä saadaan käyttöön marraskuuhun 2017 mennessä.

Sähköisen maksamisen yleistyessä ja asiakasdatan analysointiprosessien kehittyessä

maksutapahtumista saatavia tietoja voidaan hyödyntää aiempaa enemmän markkinoinnissa ja strategisessa päätöksenteossa. Viimeistään tammikuuhun 2018 mennessä EU-maiden on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä myös uusi maksupalveludirektiivi (PSD2). Tämä lisää kilpailua ja innovointia maksupalveluissa, kun pankit joutuvat asiakkaan valtuuttaessa avaamaan asiakkaan tilitiedot kolmansille osapuolille ja suorittamaan maksuja, jotka asiakas on antanut toimeksi kolmansien osapuolien kautta.

Maksamiseen ja kaupankäyntiin liittyy myös digitalisaation jokseenkin äärimmäinen ilmentymä, jota kutsutaan lohkoketjutekniikaksi (blockchain technology). Lohkoketjut mahdollistavat transaktiohistorian ja muiden tietojen turvallisen sähköisen arkistoinnin ilman yhtä luotettua toimijaa, joka ylläpitäisi järjestelmää. Maksusovellusten lisäksi lohkoketjuja on kaavailtu monimutkaisten dynaamisten sopimusten tehostamiseen ja digitalisoimiseen, omistusten kirjanpitoon sekä mitä erilaisimpiin muihin käyttökohteisiin. Myös suurimmat Suomessa toimivat pankit ovat mukana kansainvälisessä R3-konsortiossa, joka tutkii ja kehittää lohkoketjutekniikkaan liittyviä liiketoimintaratkaisuja.[1]

Rahoituksenvälityksen digitaalinen vapautuminen

Digitalisaatio on löytänyt tiensä myös pankkitoiminnan ytimeen eli rahoituksenvälitykseen. Kasvava määrä joukkorahoitus- ja vertaislaina-alustoja tarjoaa rahoitusta ja sijoitusmahdollisuuksia puhtaasti internetin välityksellä. Toiminnassa uutta on rahoituksen saannin helpottuminen ja nopeutuminen sellaisille toimijoille, joiden olisi vaikeaa saada rahoitusta perinteisiä kanavia pitkin joko suuren luottoriskin tai pienen kokonsa vuoksi. Toisaalta uutta on myös piensijoittajien mahdollisuus sijoittaa suoraan kulutusluottoihin ja pieniin yrityslainoihin ja osallistua pääomasijoittamiseen.

Vaikka uudet rahoitusmuodot ovat markkinaosuudeltaan useimmissa maissa vielä melko pieniä ja suuntautuvat lähinnä suuririskiseen rahoitukseen, niiden kasvuvauhti on kova. Esimerkiksi Kiinassa näiden vertaislainamarkkinoiden koko on jo 66,9 mrd. dollaria.[2]

Suomessa toimii tällä hetkellä kolme kotimaista vertaislainaajaa ja muutamia ulkomaisia toimijoita. Markkinatoimijoiden tietojen perusteella kotimaiset vertaislainaajat myönsivät vuonna 2015 uusia vertaislainoja noin 37 milj. euron edestä. Uusia kilpailevia digitaalisia rahoitusalan toimijoita ovat myös ulkomailta lainoja ja talletuksia tarjoavat, vain verkossa toimivat konttorittomat pankit.

Suomen viranomaispuolella rahoituksenvälityksen digitalisaatioon liittyviä toimia ovat joukkorahoituslaki ja sähköinen asunto-osakerekisteri. Joukkorahoituslaki selkiyttää joukkorahoitustoimijoiden laillista asemaa ja sääntelyä. Sähköinen asunto-osakerekisteri tehostaa asunto-osakkeiden käsittelyä ja helpottaa myös asuntovakuudellisen lainan tarjoamista ilman

pankkikonttoria.

Palveluiden luotettavuus turvattava ja rahoitusvakausriskit otettava huomioon

Digitalisaation vaikutukset ulottuvat paitsi maksamiseen ja rahoituksenvälitykseen myös vakuutustoimintaan, arvopaperikaupankäyntiin ja sijoitusneuvontaan. Vakuutusalalle tulee kilpailevia toimijoita, ja uusia innovatiivisia sovelluksia käytetään vakuutusten asiakaskohtaisessa hinnoittelussa. Jo pitkään ammattimaisessa kaupankäynnissä käytetyt robotti- ja algoritmipohjaiset sijoitusstrategiat yleistyvät myös laajemman sijoittajakunnan keskuudessa samalla, kun sijoitusneuvontapalveluita automatisoidaan.

Viranomaisten on tärkeää seurata rakennemuutosta ja reagoida digitalisaation edistymiseen. Kolme keskeistä tulokulmaa ovat

- turvallisen asioinnin edistäminen digitaalisissa palveluissa
- innovaation mahdollistaminen tiukkaan säännellyllä rahoitusalalla
- rahoitusjärjestelmän vakauden turvaaminen.

Turvallisen asioinnin edistämistä vaikeuttaa, että uudet toimijat eivät välttämättä sijaitse fyysisesti Suomessa eivätkä usein ole Suomen viranomaisvalvonnan alaisia. Muutoinkin osa uudesta toiminnasta tarvitsee sääntelyä, jota ei vielä ole ehditty kirjoittaa.

Viranomaiset voivat puolestaan omalta osaltaan edesauttaa innovaatiota ottamalla sen huomioon jo uutta sääntelyä luodessaan, tulkitessaan olemassa olevaa sääntelyä sekä tarjoamalla apua ja informaatiota. Malliesimerkki tästä on Ison-Britannian finanssivalvojan ns. innovaatiohubi[3], jonka tavoitteena on edistää hyödyllisiä innovaatioita finanssipalveluissa. Lisäksi Isossa-Britanniassa tarjotaan innovaatioviisumeita sekä kevyempää verotusta esimerkiksi patenttien avulla saadusta liikevoitosta, mikä kuvastaa lisääntyvää kilpailua innovatiivista yrityksistä eri maiden välillä.

Rahoitusvakauden näkökulmasta on pitkällä aikavälillä otettava huomioon myös uusien toimintamallien ja teknisten ratkaisujen mukanaan tuomat riskit.[4] Näihin kuuluvat tavanomaiset liiallisen velkaantumisen riskit, kun luodaan uusia rahoituskanavia ja velanotosta tehdään aiempaa helpompaa. Esimerkkejä digitalisaation mukanaan tuomista, aivan uudenlaisista riskeistä ovat viime vuosina usein toistuneet, nopeasti tyhjästä ilmestyvät ja pian ohitse menevät ns. flash-crash-pörssiromahdukset sekä kyberrikollisuus.

Viitteet

1. Blogikirjoitus R3-konsortion sivuilla 5.4.2016. Ks. http://r3cev.com/blog/2016/4/4/introducing-r3-corda-a-distributed-ledger-designed-for-financial-services. ↑
2. Citi (2016) Digital disruption. ↑
3. Ks. https://innovate.fca.org.uk/ . ↑
4. Banque de France (huhtikuu 2016) Financial Stability Review. Financial Stability in the Digital Era. Ks. https://www.banque-france.fr/fileadmin/user_upload/banque_de_france/publications/Revue_de_la_stabilite_financiere/RSF20/FSR20-Full-text.pdf. ↑

Asiasanat

finanssiteknologia, innovaatio, rakennemuutos